

MARTIN HODOŇ, DÁŠA ČIRIPOVÁ, ANNA SEDLAČKOVÁ, DANIEL RAČEK, DOMINIK SUCHÝ: MATTER

Najnovšia inscenácia zoskupenia Neskorý zber a združenia GAFFA – *Matter* spracúva niekoľko tém. Je pohľadom na proces tvorby, princípy vytvárania pohybu a choreografie a zároveň zamyslením sa nad postavením a významom tanca v spoločnosti a jeho účinkom na divákov. *Matter* je inštinktívnou výpoveďou zrelých ľudí o veciach, ktoré prežívajú, i pohybovou úvahou na tému estetiky, etiky, hierarchie, uznania a hodnôt v tanci.

Inscenácia, ktorá žánrovo prepája súčasný tanec a fyzické divadlo, sa odvíja v niekoľkých rovinách. Na prázdnej scéne, pokrytej čiernym baletizolom, prebiehajú mikropříbehy zo života protagonistov. Daniel Raček sa prezentuje v postave vyťaženeho tanečníka, ktorý občas zatúži po sláve. Anna Sedlačková ako starnúca choreografka a pedagogička, užívajúca si pocit moci a Dáša Čiripová je zasa dramaturgičkou, ktorá venovala akoby až priveľa úsilia na ceste k svojej profesii.

Anna Sedlačková a Dano Raček majú v oblasti súčasného tanca výsadné postavenie, na slovenskej scéne pôsobia už niekoľko desaťročí. Hoci sa každý realizuje aj v iných zoskupeniach a oblastiach, vždy sa po čase stretnú, aby spolu vytvorili nové dielo. Spája ich nielen záujem o pohybový výskum, ale tiež vášeň pre vedecké disciplíny, matematické vzorce, prírodné zákony a ich paralely v tanci. V predchádzajúcich projektoch skúmali vedecké témy z oblastí, akými sú napríklad kvantová fyzika alebo embryológia. Obaja radi prekračujú hranice tanca a vstupujú aj na iné územia, kde prepájajú improvizáciu a hovorené slovo so somatickým prístupom k pohybu. Ponárajú sa čoraz hlbšie, aby objavovali nové aspekty fyziologických procesov v každom jednotlivcovi. Tento princíp uplatnili aj pri tvorbe diela *Matter*.

V *Matter* skladajú Raček a Sedlačková fragmenty z vlastných túžob, frustrácií, zlyhaní, úspechov a prezentujú ich prostredníctvom niekoľkých duet. Základným stavebným materiálom choreografie je kontaktná improvizácia. Obaja sa počas rokov zdokonaľujú v schopnosti vytvárania, prepájania a plynutia pohybu v danom momente. Vrcholným

obrazom je dueto baletnej majsterky a jej žiaka, ktoré odkazuje na hodiny baletu ako povinnej jazdy ich tanečných začiatkov, aj na ikonickú choreografku a pedagogičku Aliciu Alonso. Performerka ležiaca kolmo na ramenách performerera kráča po stene navzdory zemskej príťažlivosti, vďaka sile partnera stráca svoju hmotnosť. Vo všetkých polohách – od civilného pohybu až po fyzicky náročné partnerské väzby, kde sa podlaha a steny stávajú akoby ďalším partnerom, tancujú s rovnako silnou intenzitou a originalitou. Pohybový prejav pri tom nikdy neskĺzne do exhibície. Výnimkou je obraz, kde sa tanečník „utrhne“ a prevtelí do úlohy moderátora (stand-up komika) vlastnej šou, v ktorej predstavuje seba ako slávneho umelca. S rovnakým pátosom potom predstavuje náhodných ľudí z hľadiska. V publiku zavládne šum, performer postupne graduje svoj prejav v snahe poukázať na diktát zábavných produkcií, tlak komercie, pochybnú slávu tzv. celebrit, pričom sa z rôznych aspektov dotýka tanečnej profesie.

Obaja performereri majú schopnosť spájať tanec s herectvom a komikou. V úvodnom obraze to naplno ukážu v epizóde prijímacích skúšok. Raček v úlohe snaživého adepta tanca, ktorý tancuje doslova na jednej nohe a Sedlačková ako profesorka, ktorá ho naoko sleduje, zatiaľ čo s kolegyňou preberá svoje súkromie a zabudne si vypnúť mikrofón. Ešte skôr ako sa diváci posadia na miesta, opíše Čiripová svoju cestu k profesii dramaturgičky, vymenuje školy, stáže, praxe a pôsobiská, spolupráce a svoj text ukončí slovami: „A teraz som zamestnaná tu.“ Jej účasť v predstavení je osviežujúcim prvkom, ktorý narúša ustálené postupy tanečného diela, nečakane vstupuje do diania, stroho komentuje akcie tanečníkov, v jednom z obrazov dokonca s ľahkosťou tancuje.

Ďalšiu rovinu inscenácie tvoria práve epizódy z múzea – tanečníci sú v statických polohách vypchatých zvierat, daniela škrvnitého (Daniel Raček) a rysi ostrovida (Sedlačková), ktoré oprašuje, češe a vysáva pod nimi zamestnankyňa múzea (Dáša Čiripová). Zvieracia metafora nie je náhodná, vo svojich pohybových väzbách sa tanečníci často inšpirujú animálnosťou a pre oboch je príroda kľúčovým zdrojom skúmania pohybu. V úlohe muzeálnych exponátov sa v monológoch obaja priznávajú k pocitom, ktoré bežne nevyslovujú, odtajujú svoje frustrácie, hnev, pocity neuznania, zároveň prezrádzajú radosť z toho byť na

výslní, či užívať si privilégiá, nadradenosť. Nevdojak mi napadne otázka – sú tanečníci po päťdesiatke ohrozeným druhom, muzeálnym exponátom? Ich humor vyvažuje vážnejšie témy, v ktorých sa objavujú motívy staroby, apatie, smrti. Najvážnejšie tóny zaznejú v monológu tanečnice, ktorá sa počas neho snaží rozhýbať nehybné telo tanečníka a hovorí o smrti rodičov. Tí zomreli vo veku, ktorý ona práve dosiahla.

Jednotlivé časti inscenácie spája „živá“ dramaturgia a jasný režijný koncept. Tím Hodoň, Čiripová, Raček sa stretol už pri tvorbe diela *Apendix* (spolu s Nikoletou Rafaelisovou), kde spracúvali podobné témy. Anna Sedlačková tiež riešila starnutie a zánik ako proces, ktorý dopĺňa tvorenie a zrod v projekte *Vráskanie*. Kým vo *Vráskaní* autorku fascinovalo starnutie na bunkovej úrovni (vznik bunky, jej poslanie, delenie, opakovanie, opakovanie, smrť atď.) a v *Apendixe* na pozadí Borgesových textov sa tvorivý tím pohrával s témou času ako katalyzátora duše, presahu vedomia a nevedomia, v *Matters* tvorcovia viac čerpajú z reálneho života, mystiku nahradila realita a racionalita, literatúru vlastné osudy. Pohyb a rozprávanie v diele sú autentickejšie.

Tvorcovia využívajú kontrast medzi humorom a vážnosťou, pomalosťou a výbušnou dynamikou, tancom a hlasom atď. Statické a viac herecké plochy sa striedajú s tanečnými, kde performerí bez samoučelnosti prezentujú technicky náročné väzby s ešte vždy silným pohybovým potenciálom. Hľadajú nové možnosti pohybu, skúmajú, ako tancovať s obmedzeniami, inak. V jednej časti Raček tancuje variáciu techniky klasického tanca rukami – kľáčiac na kolenách, jeho ruky sa s dojemnou urputnosťou snažia o dokonalú piatu pozíciu, akcenty v skokoch, dynamiku, zatiaľ čo ho pedagogička ustavične opravuje. Aj v iných obrazoch sa snaží dvojica hľadať vždy nové možnosti pohybu, spájania tanca a herectva, využívanie civilných gest, mimiky, hlasu. Pod choreografiu sa podpísali obaja tanečníci aj režisér Martin Hodoň, ktorý ich pohybové sekvencie nastrihal a zložil do hutného a obsažného tanečného jazyka. Ten je umocnený textom, herectvom, scénografiou i sofistikovaným svetelným dizajnom.

Matter otvára viacero tém, jednou z nich je zrelosť a starnutie v tanci. Čo môže tanečník v zrelom veku ponúknuť okrem svojich skúseností? Koho chce zaujať a čím? *Matter*

predkladá odpoveď – zostať sám sebou navzdory meniacej sa hmote, plynúcemu času a nástoživosti trendov.

Autorka analýzy: Eva Gajdošová